

Lausuntoyhteenveto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Yleistä

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi 2.7.2018 päivätyllä lausuntopyyntönsä (dnro OKM/34/010/2018) lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta. Lausuntoja pyydettiin ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä, kunnilta, työmarkkinajärjestöiltä, ministeriöiltä ja muilta valtionvirastoilta, muilta toimialan virastoilta, laitoksilta ja yhtiöiltä, toimialajärjestöiltä, opiskelijajärjestöiltä, korkeakouluilta, muilta koulutuksen järjestäjiltä, asiantuntijaorganisaatioilta sekä eräiltä muilta tahoilta. Lausunnot pyydettiin toimittamaan 20.8.2018 mennessä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Yhteensä 51 tahoja antoi lausunnon. Lausunnot ovat luettavissa valtioneuvoston hankeikkunassa (<https://valtioneuvosto.fi/hankeet>).

Työ- ja elinkeinoministeriö, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Valvira ja Akava, Kela, CSC, Arene, SAKKI ry, Kansallisarkisto, Kirkon työmarkkinalaitos, Suomen oppisopimusosaajat ry, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Arcada, JAMK, Karelia, Kinnulan kunta, Lahden kaupunki, Lapin AMK, Laurea, Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä, SAK, STTK Suomen Yrittäjät, AMKE, Tehy ja Sivistystyönantajat kannattavat esitystä. Suomen Yrittäjät katsoo, että esitys lisää selkeästi yksilön mahdollisuutta saada itselleen sopivaa koulutusta ja helpottaa opintojen toteutumista erilaisissa oppimisympäristöissä. CSC lausuu, että esitys selkiyttää oppijan tietovirtoja ja vähentää päällekkäisten tiedonsiirtojen tarvetta.

Lausunnonantajat kannattavat tavoitetta tietojen siirtämisen ja luovuttamisen helpottamisesta sekä tietovarannon laajentamisesta. Lisäksi pidettiin positiivisena, että opinnoista on ajantasaista ja luotettavaa tietoa saatavilla esimerkiksi tilanteissa, joissa opiskelija muuttaa uudelle paikkakunnalle jatkamaan opintojaan. Tätä pidettiin myös opiskelijan etuna. Kirkon työmarkkinalaitos lausuu, että ehdotetuissa muutoksissa otetaan hyvin huomioon työelämän ja työpaikkojen tarpeet ammatillisen koulutuksen uudistuksessa.

Tietosuoja-asetus

Lausunnonantajat pitävät lain muuttamista tarpeellisenä siltä osin kuin harmonisoidaan lainsäädäntö vastaamaan tietosuoja-asetusta. Tietosuojavaikuttettu (TSV) lausuu, että rekisterien ja tietovarantojen perustamisesta sekä tietojen luovuttamisesta tulee tehdä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan edellyttämä välttämättömyys- ja oikeasuhtaisuusarvio. TSV katsoo, ettei luonnoksessa ole arvioitu riittävästi henkilötietojen luovuttamista tietosuoja-asetuksen näkökulmasta. TSV lausuu, että lainsäädännön tulee muodostaa demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Tällainen arvio on tehtävä lainvalmistelussa.

Lausunnonantajat katsovat, että esitetty rekisterinpitäjämalli soveltuu hyvin palveluun ja tietovarannon ylläpitoon. Roolien tarkentamista pidettiin positiivisena asiana.

TSV lausuu, että lainsäätäjän tulee kaikkien käsiteltävien henkilötietojen osalta ankkuroida esittämänsä käsittelyn oikeusperuste tietosuoja-asetuksen 6 artiklan ja 9 artiklan kulloinkin sovellettavaan kohtaan, jotta on mahdollista arvioida käsittelyn oikeusperusteen suhdetta kansalliseen liikkumavaraan.

Tietosisällön laajentaminen

Tietosisällön laajentamista kannatetaan yleisesti lausunnoissa. SAKKI ry kannattaa esitystä tietosisällön laajentamisesta muuhun ammatilliseen koulutukseen, jolloin myös lyhyemmistä opiskelujaksoista jäisi tieto tietovarantoon. Helsingin kaupunki kannattaa muun ammatillisen koulutuksen tallentamista, sillä se sujuvoittaisi opiskelijan jatko-opintojen suunnittelua ja työn hakuja sekä keventäisi hallinnollista työtä osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Samoin Salpaus kannattaa muun ammatillisen koulutuksen tietojen tallentamista tietovarantoon, jotta erilaisia tilastoja ei olisi tarpeen tuottaa eri tahoille.

eHOKS

Lausunnonantajat kannattavat tavoitetta eHOKSin luomisesta. Akava katsoo, että eHOKS tukisi henkilökohtaistamisprosessia ja sujuvoittaisi opiskelijoiden siirtymiä ja lyhentäisi opiskeluaikoja. TEM lausuu, että esitetty uudistus helpottaisi esimerkiksi siirtymiä koulutuksen ja työelämän välillä. Salpaus kannattaa HOKSien yhdenmukaistamista. SAKKI ry pitää launnossaan eHOKS-tietokannan kokoamista tarpeellisena hankkeena, joka yhtenäistää HOKSien laadintaa ja antaa opetushallinnolle keinon seurata HOKSien laatua. Laurea kannattaa tietosisältöjen yhdenmukaistamista ja yhdenvertaisen kohtelun lisääntymistä. Helsingin kaupunki lausuu, että eHOKS vähentäisi hallinnollista työtä ja parantaisi opiskelijan asemaa osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa. KARVI lausuu, että eHOKS yhtenäistäisi henkilökohtaistamisprosessia ja siihen liittyviä toimintatapoja sekä HOKSien sisältöä ja näin ollen parantaisi opiskelijoiden yhdenvertaista kohtelua eri koulutuksen järjestäjillä. Lisäksi eHOKS tekisi henkilökohtaistamisprosessin läpinäkyväksi. Kuntaliitto pitää esitettyjä tavoitteita kannatettavina, mutta korostaa, että kysymys on laajasta opiskelijoiden yksilökohtaisia tietoja sisältävästä tietovarannosta. Eri toimijoiden tehtävät, vastuut ja velvollisuudet sekä katseluoikeudet ja muut tietojen luovutustilanteet tulee pohtia ja säätää tarkasti.

Hyria Koulutus Oy katsoo, että HOKSin vähimmäistietojen määrittely edellyttää tarkennusta. SAKKI ry esittää pohdittavaksi, ovatko tuen tarvetta tai terveydentilaa koskevat tiedot perusteltuja tallentaa. Tampereen kaupunki katsoo, että lisäehdot tai rajaukset esim. terveystietojen käsittelyssä ovat tarpeen. Suomen lukiolaisten liitto katsoo olevan hyvä, että eHOKS-tiedot rajataan asetuksen määrittelemiin vähimmäisvaatimuksiin.

Salpaus ja Hyria lausuvat, että eHOKS-palvelu ei tuota hyötyä toimijoille, jos toiminnallisuus rajoittuu tietojen katseluun. Tällöin olisi käytössä joka tapauksessa kaksi eri järjestelmää, joissa olisi osittain sama tieto. Lausunnonantajat katsoivat, että eHOKS-palvelun teknistä ratkaisua ja toimintaprosessia on tarpeen tarkentaa.

Oikeus tietoihin

Suomen oppisopimusosaajat ry ja AMKE lausuvat, että esitys helpottaisi oppilaitossiirtymiä, kun koulutuksen järjestäjällä olisi oikeus saada tieto HOKSista. AMKE lausuu myös, että eHOKS edistäisi opiskelijoiden yksilöllisten opintopolkujen toteutumista. Myös Kaakkois-Suomen ELY-keskus ja Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä kannattavat sitä, että koulutuksen järjestäjä saa HOKS-tiedot eHOKS-palvelusta. Suomen lukiolaisten liitto pitää hyvänä, että opiskelijan tuen ja ohjauksen kannalta keskeinen tieto liikkuu mahdollisimman kitkattomasti koulutuksen järjestäjien välillä. OAJ ja Kuntaliitto katsovat, että säännöstä koulutuksen järjestäjän oikeudesta opiskelijan salassa pidettäviin tietoihin on täsmennettävä. Samoin Opetushallitus katsoo, että tietojen määrittelyä on tarpeen tarkentaa. SAKKI ry lausuu, että opiskelijan tulisi itse päättää, haluaako antaa koulutuksen järjestäjän käyttöön aiemmat HOKSit.

Yleisellä tasolla lausunnon antajat kannattavat ehdotusta siitä, että työpaikalla olisi mahdollisuus saada tieto opiskelijan HOKSista eHOKS-palvelun kautta. SAK lausuu, että tietojen siirtyminen työpaikoille on perusteltua, mutta siihen sisältyy riskejä. Lausunnonantajat pitävät tärkeänä, että määritellään tarkasti, ketkä pääsevät työpaikoilla tietoihin käsiksi. OSKU ry, AMKE, SAKKI ry ja Tehy lausuvat, että työnantajien oikeutta on tarkennettava sen osalta, mitä tietoja HOKSista voidaan luovuttaa.

OAJ katsoo, että opiskelijalla tulee olla oikeus saada tieto siitä, mitä tietoja hänestä luovutetaan ja siirretään. TSV katsoo, että lokitietojen käsittely tulisi arvioida. TSV toteaa, että valvontatoimenpiteenä rekisteröidyllä voisi olla mahdollisuus lokitiedoista tarkistaa, mikä organisaatio hänen tietojansa on kysynyt ja millä perusteella.

Aikataulu

Osa lausunnonantajista lausui riittävän siirtymäajan tärkeydestä ja osa toivoi, että eHOKS-palvelu olisi käytettävissä mahdollisimman pian.

Vaikutusten arviointi

Valtiovarainministeriö lausuu, että esityksen taloudellisten vaikutusten arviointi on yleispiirteinen ja arviointia on tarkennettava ja etenkin mahdolliset vaikutukset valtiontalouteen olisi syytä yksilöidä.

Lausunnonantajat arvioivat koulutuksen järjestäjälle aiheutuvia vaikutuksia niin hallinnollisen työn vähentymisenä kuin lisääntymisenä.

Tehy ja KSL-opintokeskus katsovat, että eHOKS-käyttöliittymä edellyttää työpaikkojen edustajien perehdyttämistä uuteen toimintatapaan. Tehy katsoo, että työpaikan edustajan pääsy eHOKSiin ei voi tarkoittaa, että opintojen suunnittelu siirtyisi työelämän vastuulle.

Muuta

Kaakkois-Suomen ELY-keskus katsoo, että ammatillisen koulutuksen tietovarannon tiedot tulisi säilyttää pidempään kuin viisi vuotta elinikäisen oppimisen ja työelämän murroksen vuoksi. Hyria taas katsoo, että viisi vuotta vanhojen HOKS-tietojen tarkastelu ei ole välttämättä kovinkaan tarpeellista.